

MIHAIL KOGĂLNICEANU — CENTENAR

de IULIAN NEGRILA

La 20 iunie 1991 s-a împlinit un secol de la moartea celui ce-a fost cel mai mare bărbat de stat al țării noastre din veacul al XIX-lea, sinteză a spiritului pașoptist, făuritorul României moderne.

Fiul vornicului Ilie Kogălniceanu din Iași a fost, de asemenea, un destoinic îndrumător cultural și literar, prozator, memorialist și om politic. Făcîndu-și o cultură solidă, mai întîi cu dascălul Gherman Vida și la pensioanele franceze din Moldova, apoi prin studiile de la Lunéville și Berlin, Mihail Kogălniceanu își însușește o orientare liberală și democratică. Reîntors în țară, în 1838, începe o nestăvilită activitate culturală prin „Alăuta Românească“, iar în 1840, prin „Dacia literară“ — revistă ce inaugurează direcția națională și populară în literatura română. Acestor publicații le urmează „Arhiva Românească“ în 1841 și „Propășirea“, în 1844.

În calitate de scriitor, deschide drumul realismului românesc, dîndu-ne prima proză publicată, *Filosofia visului* (1838), iar *Tainele inimei*, deși iucrarea a rămas neterminată, este prima încercare de roman tipărită în cultura română („Gazeta de Moldova“, 1850), devenind precursorul lui Nicolae Filimon.

Alături de scrierile sale literare, se remarcă studiile sociale, cum ar fi *Dezrobirea țiganilor* (1844), precum și activitatea de istoric, marcată de cuvîntul la deschiderea cursului de istorie națională de la Academia Mihăileană și inițiativa de tipărire a volumului întîi din *Letopisețul Țării Moldovei*, în 1846.

Deputat în Divanul Ad-Hoc, prim-ministru sub A.I. Cuza, ministru de externe la 1877, întîiul ambasador al României la Paris, senator etc., M. Kogălniceanu a întreținut bune relații cu contemporanii săi. Două scrisori adresate episcopului de Roman, Melchisedec, *publicate acum pentru prima dată*, sînt o dovadă în acest sens

11 martie 1863

Preacuvioase,

Ați făgăduit lui Bolliac o monedă moldovenească... De aceea, vin a vă ruga să nu-l dați uitării. Al Preacuvioasei Voastre plecat servitor, Kogălniceanu

București, 10 noiembrie 1878

Ilustre și Venerabile Părinte și Amic,

Vă fac o rugămintă Vă prezint pe înfățișatul acesta, George Arion. Vă rog mult, luați în considerațiune cererea și faceți un om fericit. Prin aceasta mă obligi mult. Prea sîntu vostru devotat servitor și amic, Kogălniceanu“.

Scrisorile au fost cercetate la Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu“ din Iași, Arhiva XXXVIII — 54 și, respectiv, M. IV—48.

Ca omagiu adus marelui om de stat, M. Kogălniceanu, din inițiativa lui Mihail I. Kogălniceanu, nepotul său de fiu, care a donat multe din obiectele ilustrului său bunic, în 1934 s-a inițiat înființarea Fundației Culturale „Mihail Kogălniceanu“, în București, pe strada Izvor, nr. 10, în al cărei *Apel* se menționează : „Aiături de contemporanii săi și mai presus de cei mai mulți, Mihail Kogălniceanu a pus bazele statului român modern și a fost cel mai mare răspînditor de cultură din secolul său. Se cuvine ca România întregită să-și aducă aminte de Mihail Kogălniceanu. Aici, în București, Capitala României, trebuie să se ridice un așezămînt de cultură, demn de dînsul și de contribuția sa la cultura românească și să se perpetueze chipul lui Mihail Kogălniceanu. Adresăm un călduros apel poporului român de a găsi mijloacele necesare pentru dotarea fundațiunii culturale ce poartă numele său și pentru ridicarea unui monument lui Mihail Kogălniceanu. Această fundațiune va avea menirea să publice o ediție completă a tuturor operelor lui Mihail Kogălniceanu, să adăpostească un muzeu și o bibliotecă publică. Stringerea fondurilor se va face prin Banca Națională și sucursalele din provincie. Domnui Mihail I. Kogălniceanu, nepot de fiu al lui Mihail Kogălniceanu, a donat ca prim fond, pentru zestrea muzeului și a bibliotecii fundațiunii, întreaga sa colecțiune compusă din obiecte ale ilustrului defunct, o colecțiune de medalii, statui, tablouri, masca mortuară a lui Mihail Kogălniceanu, o colecțiune de documente vechi ale familiei Kogălniceanu și ale altor familii înrudite, acte publice, diplomatice, scrisori și întreaga sa bibliotecă de cărți vechi românești.

Avem credința că oriunde va bate o inimă românească, apelul nostru va găsi un răspuns generos, astfel că, în curînd, monumentul lui Mihail Kogălniceanu să se ridice falnic în Capitala Țării, iar fundațiunea ce poartă numele său să-și desfășoare activitatea, spre cea mai mare cinste a culturii române“.

Apelul a fost semnat de Nicolae Iorga (Președinte de onoare), G.G. Mironescu (Președinte), I.P.S.S. Nicodim, C.I. Brătianu, N. Titulescu, C. Angelescu, Alex. Donescu, Octavian Goga, Mihail Sadoveanu, Nicolae Lupu, Gh. I. Brătianu, I. Simionescu, Pamfil Șeicaru, M.I. Kogălniceanu (Membri) și a fost cercetat de noi la Arhivele Statului din Arad, unde se păstrează un exemplar în *Colecția de Documente, Dosarul nr. 25/1934*.

Pătruns de o frumoasă simțire românească, discursul lui M. Kogălniceanu, *Dezrobirea țiganilor, ștergerea privilegiilor boierești, emanciparea țiganilor*, din 1891, i-a fost și „cîntecul de lebadă !“